

Vihreiden kannanotto talousarvion lähetekeskusteluun

KUNNANVALTUUSTO 13.11.2023, Asianro 5

Arvoisa puheenjohtaja, hyvät valtuutetut ja muut läsnäolijat.

Jos vuosi sitten marraskuun talousarvion lähetekeskustelussa oli vitsit vähissä, ei tänään taida irrota edes sitä vähääkään.

Laukaan kunnan talouden epätasapaino ja taseeseen kertyneet alijäämät määrittävät pitkälle talousarviovuoden askelmerkit. Syyskuussa hyväksyimme talouden tasapainottamisohjelman joka sisältää useita merkittäviä toimenpiteitä ja kokonaisuuksia joiden toteutusta valmistellaan jo vuoden 2024 aikana ja jotka vaikuttavat olennaisesti kunnan toimintaan tulevina vuosina.

Vuoden 2022 lopussa Laukaan kunta kääntyi kumulatiivisesti alijäämäiseksi. Alijäämä tulee kattaa vuoden 2027 loppuun mennessä. Haastavassa suhdannevaiheessa, korkokulujen noustua ja valtionosuuksien tason pudotessa tilanne on vakava, ja vaadittavat sopeutustoimenpiteet ovat mittavat.

Esimerkiksi teknisten tukipalveluiden yhtiöittäminen, ruokapalvelun uudelleen organisointi ja Vattipajan lakkauttaminen nykymuotoisena ovat toimenpiteitä, jotka tulevat näkymään kunnan toiminnassa väkisin.

Emme voi tyystin unohtaa kuntastrategian ohjaavuutta toimintaamme vaikka väliaikaisesti talous onkin viejän roolissa. Täällä tänään istuvien päättäjien on tiedostettava, että osasta tavoitteita ja toimenpiteitä joudutaan tinkimään tai niitä joudutaan lykkäämään.

Kuntien tehtäväkenttä supistui hyvinvointialueuudistuksen myötä. Tämän myötä kunnilla on aiempaa vähemmän mahdollisuuksia löytää menosopeutuksen kohteita, joten sopeutuspainetta kohdistuu aiempaa enemmän veroprosenttien korotukseen.

Talouden tasapainottamisohjelman seurauksena vuoden 2024 talousarvio kattaa vain kaikkein välttämättömimmät menot.

Kunnan tuloperustan muodostavat pääasiassa verotulot ja valtionosuudet. Lisäksi kunta saa tuloa mm. erilaisista käyttö- ja palvelumaksuista.

Vuonna 2024 valtionosuuksien taso romahtaa Laukaassa 15,6 miljoonaan euroon ja valtionosuudet vähenevät näin ollen yli 4,5 miljoonaa euroa. Muutos tekee yhteensä 242 euroa asukasta kohden. Kuntien asukaskohtaista valtionosuutta vertailtaessa Laukaassa valtionosuudet pienenevät 31. eniten maassa, ja 4. eniten Keski-Suomen kunnista. Vanha Laukaassakin käytetty sanonta kuuluu: "Vahingonilo on aidointa iloa, siinä ei ole tippaakaan kateutta". Luulen, ettei kukaan maakunnassa jaksaa iloita näinä päivinä siitä, että "Laukaapa se häviää vielä meitäkin enemmän".

Kuuden miljoonan euron sopeutusohjelman toteuttaminen ei yksin riitä kattamaan valtionosuuksien jyrkkää laskua, korkojen nousua ja inflaation vaikutusta toimintamenojen kasvuun. Ensi vuoden kunnanjohtajan talousarvioesitys sisältää siksi tuloveroon lakisääteisen pyörityksen ylöspäin sekä 1,0 prosenttiyksikön korotuksen, jolloin uusi kunnallisveroprosentti olisi 9,90. Vihreä valtuustoryhmä kannattaa tätä esitystä.

Kiinteistöveroihin ei esitetä korotuksia vuoden 2024 talousarviossa, niitä on viimeksi korotettu vuonna 2020. Somekeskusteluja kun seuraa, huomaa, että monelle kuntalaiselle tuntuu olevan epäselvää, miksi kiinteistöveroa ylipäätään kerätään. Kiinteistövero lienee veroista vihatuin. "Taas minun katuni aurataan viimeisenä!" Ei liene olisi haitaksi, jos vaikkapa paikallislehti tekisi aiheesta jutun ja avaisi kiinteistöveron historiaa ja merkitystä osana kuntien taloutta. Laukaassa kiinteistöverot muodostavat noin 9% kunnan tuloista.

Työmarkkinoiden tilanne on edelleen suht hyvä, vaikka esimerkiksi rakennusala sakkaa ja lomautusten määrä on kasvanut. Dinex Finlandin lopetettua toimintansa Vihtavuorella, yritys vei mennessään yhteisöveroja ja jätti jälkeensä paitsi tuotantotilat myös osavaa teollisuuden työvoimaa. Valonpilkahduksiakin onneksi olemme saaneet, kuten Nammon uudet tuotantolaitoshankkeet. Laukaassa on aina ollut vahva teollisuushistoria ja onpa tänne kaksi taajamaakin rakentunut tehtaiden ympärille. Tilastokeskuksen tuoreimman työssäkäyntitilaston 2021 mukaan Laukaassa oli 5.226 työpaikkaa ja työpaikkaomavaraisuus on 68,6 %.

Positiivisena huomiona mainittakoon, että Laukaan väkiluku on kasvanut kuluvan vuoden aikana yhteensä 38 asukkaalla. Laukaan väestöllinen huoltosuhde on yhä valtakunnallisesti tarkastellen korkea ja myös pysyy korkeana.

Syksyllä hyväksytyllä talouden tasapainottamisohjelmalla on olennaisia vaikutuksia henkilöstöön. Ohjelman toimenpitein kunnan henkilöstömäärä vähenee vuosien 2024-26 aikana noin 100 henkilötyövuodella. Henkilöstövähennykset pyritään toteuttamaan luonnollisen poistuman ja liikkeen luovutusten muodossa ja näyttää siltä, että irtisanomisia ei tarvita. Tätä Vihreä valtuustoryhmä pitää hyvänä asiana.

Vapaa-aikapalveluiden hallinnossa on ollut suuri tarve koordinaatiotehtävälle esimerkiksi kulttuuripalveluiden ja hankkeiden osalta. Kulttuuripalveluissa ei ole ollut vakituista tai määräaikaista työntekijää moneen vuoteen. Vapaa-aikapalvelujen erityisliikunnanohjaajan tehtävä esitetään muutettavaksi koordinaattorin tehtäväksi vuoden alusta alkaen, ja tähän tehtävään sisältyisi kulttuuriohjelman toimeenpano, hankkeiden koordinointi, verkostotyö sekä soveltuvin osin erityisliikunnan suunnittelutehtävät. Kannatamme tätä.

Varhaiskasvatuspalvelujen merkittävät kustannuserät ovat henkilöstökustannukset ja ne ovat suoraan riippuvaisia lasten ja perheiden palveluntarpeista. Vihreä valtuustoryhmä on huolissaan, miten varhaiskasvatuksen kerhotoiminnan lopettaminen tulee vaikuttamaan lasten pysyvän hoidontarpeen kysyntään. Jo nyt esimerkiksi Leppävedellä on pulaa päivähoitopaikoista ja useampi kerhotoiminnan piirissä oleva lapsiperhe murehtii tulevaa. Avoin kerhotoiminta on ollut myös monelle vanhemmalle jaksamisen kannalta iso henkireikä.

Valtuustoryhmää myös huolestuttaa liikunta- ja nuorisopalveluista supistamiset. Kuntalaisten eriarvoisuus voi lisääntyä ja harrastustoimintoihin osallistuminen voi muuttua etenkin lasten ja

nuorten kohdalla yhä enemmän riippuvaiseksi vanhempien varallisuudesta. Nuorisotyön resurssit eivät riitä aiempaan tapaan ennakoivaan työhön. Riskinä on muun muassa lisääntyvä pahoinvointi, häiriökäyttäytyminen, ilkivalta ja syrjäytyminen.

Näillä evästyksillä Vihreä valtuustoryhmä kiittää kunnanjohtajaa ja muita viranhaltijoita talousarvion valmistelusta. Erityisesti haluamme kiittää talousjohtaja Eero Raittilaa, joka on pitänyt päättäjiä ajan tasalla ja vääntänyt rataakiskosta meille lukuja ja erilaisia mallinnoksia päätöstemme taustaksi. Kellään meistä tuskin on helppoa olla päättäjän asemassa tämmöisenä aikana.

Laukaassa 13.11.2023

Vihreä valtuustoryhmä

Anne Leinonen, Marko Vestola, Taru Eskonen-Myllylä